

man finde dem, skal man almindeligvis gaa til Gaardmandsklassen; der finder man i Almindelighed de gode Tjenestefolk. Og hvorfor netop der? Netop fordi de der leve under ganske andre og heldigere Vilkaar end ved de større Arbejder. Der danne Tjenestefolkene endnu heldigvis et Led af Familien og ere Gjenstand for en ganske anden og omhyggelig Behandling fra Husbondens Side, saaledes at de, naar de først ere komne til et saadant Sted, i Reglen ikke reise derfra; men man skal forgyves finde naar saa mange af de bedre Tjenestefolk ved de store Arbejdsforetagender eller paa de store Gaarde som paa de Steder, hvor Husbonden spiser ved samme Bord som sit Lyende, selv deltager i Arbeidet, og hvor der ikke er nogen Festslighed eller Glæde i Huset, uden at ogsaa Lyendet faar sin lille Del deraf. Men netop dette maa foranledige, at det ærede Medlem for Christed Amts 2den Valgkreds har faaet et saa mærkt Billede af Tjenestefolkens Tilstand, som han har. Nei, det forholder sig ingenlunde saaledes, at det er Lyendeloven, der er Aarsag i, at Forholdet mellem Husbond og Lyende for Diebliffet er, som det er, og heller ikke forholder det sig saaledes, at man ved en ny Lov vil kunne forbedre dette Forhold, og allermindst ved en Lov, der vil hidføre saa gamle Forhold, som i Aarhundreder ere forladede. Den dybere Grund til Tilstanden ligger jo i de sociale Forhold, den ligger deri, at Husbonderne efterhaanden have skilt sig fra Lyendet i Dannelsesstandpunkt og i deres hele Væsen, og at det Familienforhold, der tidligere bestod, ikke blot mellem Gaardmandsklassen og dens Lyende, men ogsaa mellem Handelsstanden og dens Lyende, mellem Haandværksmestre og deres Lærlinge og Medarbejdere, kort sagt, i alle Samfundsklasser, lidt efter lidt er forsvundet derved, at de Overordnede paa alle Punkter ere vorede ud over det Dannelsesstandpunkt, hvorpaa Lyendet staar, og have tilvendt sig en anden Levevis og en anden Maade at være paa, saa at de ikke mere omgaas Lyendet paa samme Maade som tidligere. Af det Forhold, som tidligere bestod, fulgte det, at Lyendet naturligen maatte føle sig knyttet til Husbonden, thi dets og hans Interesser vare tildels ens, Omforgen for ham selv og for Husbonden blev ikke to modsatte Ting. Deraf fulgte atter, at Lyendet vilde taale, at Husbonden havde en vis Ret over ham, at han betragtede det, Husbonden forlangte, som Lov, da Husbonden i de fleste Tilfælde var billig og trods den store Ret, han havde over Lyendet, ikke forlangte Mere, end hvad dette kunde opfylde. Naar nu imidlertid alt dette er forsvundet for Lyendet, naar det næsten ikke mere paa denne Maade er knyttet til Husbonden, hvorledes kan man da tro, at det alligevel vil vedblive at staa under det samme Herredømme som tidligere? Jeg skal navnlig af Hensyn til det ærede Medlem for Christed Amts 2den Valgkreds fremdrage et Par Billede, og jeg skal gribe dem lige ud af Livet

og tage dem saaledes, at jeg kunde paavise: Der bor Den, der gjør saaledes, og der bor den Anden, som gjør anderledes. Jeg vil da sige, at jeg kender en Mand, som færdes omkring mellem sine Folk, og ved den mindste Feil, der begaas af en af dem, tager han en Stok og prygler dem med. Han maa stikke hvert Dieblit og har aldrig gode Tjenestefolk; kommer der stikkelige Folk i hans Tjeneste, ville de ikke blive der, han maa bestandig tage daarligere. Derjom man alene faae paa dette mørke Billede, vilde man faae en uvigtig Mening om Sagen. Dernæst skal jeg blot nævne nogle ganske enkelte Træk til at karakterisere den Mand, med, som handler anderledes. Kommer man til ham en Vinteraften, da Bondens Folk ikke ere knyttede til det egentlige daglige Arbeide, vil det næsten altid være Tilfældet, at En eller Anden læser høit for dem, der ere tilstede, og Karlene øve sig i Regning, Tegning eller andre saadanne Syssler for at uovikle deres Mand; man vil aldrig finde Ufred, men altid Fred. Jeg kan forfikkre det ærede Medlem, at jeg selv har erfaret dette, jeg kunde nævne vedkommende Mand's Navn. Det er denne forskjellige Fremgangsmaade, som enten bevirker Lyendets Billighed og Lydigheid til at underkaste sig Husbonden eller det Modsatte; det er Noget, man skal agte paa. Det var altsaa Tilfældet, at efterhaanden som Husbonden skilte sig fra sit Lyende, fordi han ansaa det for at være for simpelt til at omgaas det, og efterhaanden som Husbondens Dannelses og Formuesvilkaar førte ham ind paa en anden Levevis, indtraadte der lidt efter lidt en Spaltning, som gjorde Husbonden og Lyende fremmede for hinanden; men det forekommer mig, at dette er en nødvendig Følge af den Udsvikling, som hele Samfundet, baade her og andre Steder, er undergaaet, og ingenlunde af den enkelte Lov. Grunden var altsaa den, at begge Parters Levevilkaar bleve forskjellige, og derfor skilles de fra hinanden. Det, som altsaa nu maa knytte dem sammen i de Tilfælde, hvor denne Tilstand er indtraadt, er Interessesen for at tjene hver paa sin Vis; naar de andre Baand ere løste, er der kun dette tilbage. Husbonden vil have Lyendet, fordi han nødvendig skal have gjort dette og hint Arbeide, og Lyendet tager Arbeidet for at tjene noget Bestemt derved. Det kan ikke nytte, at man taler om alt Andet, thi det har Intet at betyde. Man har undertiden fremhævet, hvad der ogsaa idag er omtalt, at Grunden til de nuværende Forhold skulde være den, at der dels skulde være overordentlig flette Tjenere og dels overdentlig flette Husbonden. Jeg tror ikke, at nogen af Delene er Tilfældet. Jeg er overbevist om, at Tjenestefolkene i mange Henseender ere bedre nu, end de tidligere have været, hvad ogsaa en æret foregaaende Taler har berørt; og jeg vil heller ikke udsvlynge den almindelige Dom, at Husbonderne i nogen væsentlig Grad skulde være